

Kutseühinguline ajakiri

Eesti raudteelaste kesk-
ühingu väljaanne.

Tellimise hind:

Aastas postiga . . . Kr. 2—
Poolaastas „ 1.—

Üksiknumber
15 senti.

Ilmub 1–2 kord kuus

Tellimisi võetakse vastu igas raudteejaamas, raudteelaodes, riigi- ja omavalitsusteenijate keskkliitu kuuluvate organisatsioonide ja nende osakondade juhatuste juures, kõigis postkontorites ja lehe tellimiskohtil.

Toimetuse ja talituse:

Tallinna, Tehnika t. 16-e. Telefon, Balti keskjaam 221.

Kuulutuste hinnad:

Terve lehekülge Kr. 30.—
Pool lehekülge „ 15.—
Veerand „ 7,50
Kaheksandik „ 4.—
Tekstis 50 prots. kallim.

Nr. 11

30. novembril 1928 a.

V aastakäik

SISU: § 42. Uued motiivid tema käsitamisel. — Kümneandal aastapäeval. — Vabateenijate, ülemääraliste ja ajutiste töäjõudude seisukorrast. — Eesti postiametkonna loomine 13. XI 1918. a. ja tema edaspidine arenemine. — Katkeid mälestusist. — Riigikassa tööd „lihtsustamas“. — Eestöötegijate ja liinitööliliste majanduslike külje ja õiguslike korra kindlustamise vajaduse tähtsusest. — Ülevaade raudteelaste keskühingu tegevuse kohta. — Raudteel käimise keelust. — Uuendusi postiteenijate atesteerimisel. — Ühe „kõrge poliitika“ mehe madal lend. — Kui jaamaülem proou konduktorile kält annab. — Raudteelaste kroonika — Soovitusi X aastapäevaks. — Postiametkonna 10 a. juubeli puhul välismailt saadud terbitused.

§ 42. Uued motiivid tema käsitamisel.

Iga riigiteenija aimab muidugi, et jutt on jälle sellest kurikuulsast riigiteenistuse seaduse § 42, mis omal ajal nii suuri laineid lõi, nüüd aga muude aktuaalsete pävaküsimuste varjul unustusehõlma kipub vajuma. Ometigi on see paragrahv seda väärt, et ta alatasa hoiatusena hõljuks iga riigiteenija silme ees, sest keegi ei või teada, kuna ja kus ta tema otsa komistada võib. Igatahes on tähelepanelikul avaliku elu jälgijal küllalt võimalusi olnud märgata, kuidas just viimasel ajal sellest paragrahvist lugupidamine on hakanud tõusma. Lubatagu siis jälle kord teda tuulutada.

Juba selle paragrahvi sündimise ajal tõendas riigiteenijaskond, et see pole kooskõlas meie riigikorra aluseks olevate põhimõtetega ja põhiseadusega.

Oli ju riigikohuski selles mõttes maksuvusetuiks tunnistanud tema auväärt esivanemad — vene riigiteenistuse seaduse §§ 788, 789 ja 838 p. 3. Eestis on kodanikele põhiõigusena kindlustatud õigus pöörata kaebustega ja palvetega vastavate avalikkude asutuste poole ja viimased on kohustatud asjale andma seadusliku käigu (põhisead. § 15); teisest küljest on kõigile kodanikele kindlustatud õigus kaebusega pöörata vastavate administratiivkohtute poole, kui nende varanduslikud või õiguslikud huvid administr.-asjus seadusevastaselt on puudutatud (adm.-kohtu korra § 3). Et eelpooltähendatud vene riigiteenistuse seaduse määrused nende meie seadusandluse poolt maksma pan-

dud normide vastu käisid, siis pidi riigikohus nad maksvusetuiks tunnistama.

Ja nii suudeti ligi paar aastat valitseda Eesti riiki ilma nende paragrahvideta ja — „katki polnud midagi“. Kuid uue riigiteenistuse seaduse arutamise puhul leidsid Eesti rahvaesindus ja valitsus, et need ikkagi teist teed ei või käia, kui vene isevalitsejad, kes jumala armust oma heaksarvamise järgi võisid käsutada oma alamate elu ja surma üle. Meil olla ikkagi ka vaja luua vastav paragrahv. Tarvis oli aga kuidagi mööda saada põhiseadusest ja selleks kasutati ära „auk“, mis leidis administratiivkohtu korras, nagu igas teiseski seaduses. Nimelt ei saa selle seaduse alusel kaevata riigikohtule vabariigi valitsuse otsuste ja määruste peale. Selle asemel, et see puudus seadusest kõrvaldada, kasutati ta ära selleks, et restuareerida need vene riigiteenistuse seaduse normid, mis ta ülemaailma kuulsaaks oli teinud — negatiivses mõttes muidugi. Ja kõige selle laveerimise resultaatina saabuski siis see armas 42. paragrahv.

Olles nii lühidalt meele tuletanud asjaolud, millistel meid selle ilusa paragrahviga õnnistati, pöördume nüüd nende asjaolude juure, mis meid täna sundisid seda kõne alla võtma. Tema vastuvõtmise ja maksmapaneku puhul trööstiti riigiteenijaid sellega, et seda ainult erandlikkudel juhtudel kasutada saadakse, nimelt seal, kus võimatu on kindlaks teha otsekoheseid kuriteo fakte, kuid siiski vastuvaidlematult selge on, et vastava riigiteenija tegevus riigile kahjulik on, ühe sõnaga seal, kus kohtu kaudu midagi peale pole hakata. Nüüd näib aga, et need tõused on jäänud töötusteks ja tegelik elu käib hoopis teist rada.

Kes vähegi ajakirjandust on jälginud, sellele pole muidugi teadmatuks jäänud „metsapanamad“, mis pea iga päev reeglipäraselt ajalehti ilustavad. Vastuvaidlemata on siin tegemist pahega, mis juurtega välja rookida tuleb. Aga see peab ikkagi sündima seaduslikus korras. Mis teeb aga põllutöoministerium? Ta on tulnud heale ideele, et § 42 siin marjaks ära kulub ja selle tagajärjena võime pea sama tihti, kui korduvad teated metsapanamatest, lugeda ajalehist ka, et põllutöoministerium on esitanud ja vabariigi valitsus on vabastanud selle ja selle ametniku riigiteenistuse seaduse § 42 korras. Olime

senimaani ikka arvamisel, et riigivargus on kriminaalkuritegu ja kriminaalkohtu korras karistatav, nüüd selgub aga, et põlmin ja v. v. kõigest sellest hoopis kergemini üle saavad! Kõige omapärasem on aga veel seletus, miks nimelt sarnast korda tarvitavat. Ajaleht „Maa“ on nimelt usutlenud riigi metsadevalitsuse direktorit nende panamate asjus ja viimane on siis ka lahkesti seletanud, miks seda tehtavat (v. „Maa“ Nr. 285). Nimelt ei võimaldavat maksev riigiteenistuse seadus kohtu alla antud ametnikku vallandada, vaid lubavat teda ainult ajutiselt teenistusest kõrvaldada. See kord olla aga otstarbekohane ja sellepärast seal kus kuritegu on ilmne (põlmini arvates muidugi!), kasutatavki § 42. Et see mitte üksi riigi metsavalitsuse direktori arvamine pole, seda tõendab selle paragrahvi korras vallandatud põlmini ametnikkude suur arv.

Kirjeldatud arusaamine ja talitamine selle järgi pole lubatavad üheski riigis, kes tahab austada õiguslikku korda, sest see tähendab, et põlmin ja v. v. on omale haaranud õigusemõistmise, karistamise, mööda minnes ja ette rutates kohtuvõimudest. Ometegi on põhiseaduse § 68 põhjal õigusemõistmine kohtuvõimude asi.

Kujutame ainult ette, milline võib olla niisuguse tegevuse tagajärg, kui asi hiljem siiski kohtuvõimude kätte satub. Kes võib garanteerida, et kohtuvõimud süükohtu otsuses samale otsusele jõuavad, kui põlmin ühes vabariigi valitsusega? Ei leia kohtuvõimud aga vallandatud ametniku olevat süüdi temale süükspannud asjaoludes, siis on ta ometigi karistatud ja selle heakstegemine ei lähe kindlasti mitte nii libedasti kui vallandamine, rääkimata sellest, et inimene vahepeal meie praegustes majanduslikkudes oludes meelegaheitlikku seisukorda võib sattuda. Et niisugused juhud väga kergesti esineda võivad, seda tõendab seesama metsadevalitsuse direktor oma järgnevates mõtteavaldustes, kus ta väidab, et kuritarvitustega ühenduses olevad asjaolud tihti nii segased on, et kohtuvõimudelgi raske on neid lahendada. Ei puudu meil aga ka näidetena konkreetseid faktid analoogilistest juhtudest. Kõik mäletavad vististi veel, kuidas omal ajal politseipeavalitsuse ülem (nii siis kõrgem ametnik, kelle suhtes kindlasti hoopis ettevaatlikumalt talitatakse, kui mõne hariliku sureliku suhtes)

sunniti esitama teenistusest lahkumise palve, sest et ülemuse arvates oli küllalt ilmne tema süü ametalases kuriteos. Aga ometi teame ka, et hiljem kohus tema õigeks mõistis ja nüüd on praegugi veel käimas protsessid palga pärast, mis talle siis teenistusest eemal oldud aja eest seadusevastaselt välja makseti, sest vormiliselt oli ta teenistusest lahkunud „omal“ palvel — muidu oleks tarvitatud § 42! Aga see pole sugugi ainukene juhus, kus kohus hiljem teeb õigeksmõistva otsuse kuritegudes süüdistatud ametnikkude suhtes. Kahtlemata olid need asjaolud silme ees ka riigiteenistuse seaduse väljatöötajail ja maksmapanijail ja sellepärast võetigi temasse määrus, mis ei luba kohtu alla antud ametnikku teenistusest vabastada enne kohtu otsust. Nüüd tulevad aga korraga valitsusvõimu esindajad ja leiavad, et niisugune kord neile küllalt mugav pole ja sellepärast talitavad lihtsalt oma äränagemise järgi. Oleme ikkagi veel sama kaugel õigusriigist kui 10 a. tagasi, kus maksis põhimõte sic volo — sic jubes.

Meie kohus on aga avalikult kinni naelutada niisugused väärnähtused riigielu ja seni nende vastu võidelda, kuni arusaamisele jõutakse, et Eesti riigis neile kohta ei tohi olla. Sellepärast ei tohi meie vai-

kida ka niisugusel puhul, kus need nähtused näilikult õigustatud võivad paista.

Lõpuks peatuksime veel paari sõnaga küsimuse juures, kas siiski mitte võimalik pole kuidagi viia riigikohtu ette küsimus selle paragrahvi vastavusest põhiseadusele. Nende ridade kirjutajale näib, et see kaudsel teel võimalik on. Seni kaua kui maksab praegune puudulik administratiivkohtu kord, ei saa muidugi otsekohe kaevata vabariigi valitsuse otsusele vallandamise asjas. Kuid selle otsuse peab täide viima keegi V. V. alluvatest ametnikkudest ja viimaste tegevusele kaebamiseks pole mingit takistust. Muidugi põhjendab see ametnik oma teguviisi õigustamist vabariigi valitsuse otsusega, kuid et iga ametnik on vastutav oma tegevuse seaduslikkuse eest, siis peaks küsimuse kaalumisei, kas temale antud korraldus oli seadusepärane ja tema sellepärast kohustatud seda täitma, kaalumisele tulema ka küsimus, kas vastab põhiseadusele riigiteenistuse seaduse § 42, mille põhjal vabariigi valitsuse otsus tehtud. Võib olla, et ka siin mingisuguste juriidiliste konksude abil sellest hellast küsimusest mööda saadakse, kuid igatahes oleks soovitav, kui keegi asjast puudutatu sellekohase katse teeks. **Demokraat.**

Kümnendal aastapäeval.

Palju mälestusi kerkib silmi ette. Mälestusi veristest võitlustest oma maa vabaduse eest, püsivast tööst riigi ülesehitamisel. Nii raudteelased kui postlased on tähelepanuväärselt tolle tegevustikuga seotud. Mälestatakse noid suurejoonelisi lubadusi, mis tol ajal jagati. Võeti seda siis puhta rahana ja oodati noid paremaid aegu, mil antud vekslid lunastatakse.

Nüüd on sellest möödunud juba kümme aastat, aegub tähtaeg nende vekslite tasumiseks. Raudteelastel ükski oli suuremaid summe vene hoiu- ja pensioni-kassades. Sääraste nõudmiste kohaselt, mis igatpidi tõestatud, saadi venelt rahulepingu järgi 15.000.000 kuldrubla. Ära auranud on kuld, haihtunud lubadused. Ljikkuvast vees ei püsi sammal kivil — kaovad ka omaaegsete teenuste tunnused kiirelt edasirühkiva elu voolus.

Mälestame vaikselt neid, kes meie heaolu eest oma elu, oma tervise on

jätanud. See vaid lohutab, et neil ei tarvitse elu kibedat pilget meiega kaasa kannatada.

Surume soojalt kätt noile, kes otsustaval silmapilgul ilma mingi välise sunduseta oma terve instinktiga leidsid teid ja abinõusid kuis isamaad aidata; teie vabadus ja elu oli tihti kaalul, kuid see ei heidutanud.

Meie raudteede, posti, telegraafi ja telefoni ühenduse kiire kordaseadmine annavad parimaid tunnustusi sellega seotud juhtidest ja reamehist.

*

Millega seletada, et meie ametkondades nende asutamise X aastapäeva ei peetud soovitavaks kuidagi viisi pühitseta. Võorad loorberid vihastaks? Vähemad grupid siiski organiseerusid, korraldasid selle tähtsa silmapilgu puhul koosviibimisi. Kas need koosviibimised on aga igakord seda, mis silmapilgu täht-

suse järgi kohaseks võib pidada. Või maksab meil ainult põhimõte — jaga ja valitse? Suurem kogu tuleb kokku ja vaatab vast kainelt ja arvustavalt tõsioludele silma. Vähemais gruppides tullakse aga kokku, saadakse kerge anispitsi mõjul rõõmsaks ning kõik paistab väga roosiline, hüütakse hosianna teadmata kellele ja mis eest.

Kutseühinguil paistab sel puhul eel pikk töö oma liigete õigusliku ja majan-

dusliku olukorra parandamisel. Kas ja kui palju suudetakse korraldada tolleks ajaks kui ühingud oma X juubeli peavad? Kas XX riiklik juubelpäev suudab kuivatada kibeduse pisaraid, mis nüüd kurku lämmatavad?

*

Suutsime luua iseseisva demokraatliku Eesti vabariigi, siis peab jätkuma taht, püsivust ja jõudu luua sääal ka olukord, kus iga palgateenijagi võib ennast omas kodus olevat tunda.

Vabateenijate, ülemääraliste ja ajutiste tööjõudude seisukorrast.

Tuleb asuda selle kindlustamisele.

Riigiteenistuse seadus jaotab kõik riigiteenijad kahte gruppi: ametnikud ja vabateenijad. Riigiasutuste koosseisude seadus lõi juure uue kolmanda liigi riigiteenijaid, n. n. ülemääralsed, ning lõpuks on meil veel neljas liik riigiteenijaid, kes küll vist ühegi seadusega loodud pole, siiski aga väga visa eluga näivad olevat, sest nad on kõik nende kaotamiseks sihitud aktsioonid rahulikult välja kannatanud, need on nimelt ajutised-tööjõud.

Riigiteenijaskond on muidugi seisukohal, et kõik see klassitamine ja liigitamine ülearune ja ebaotstarbekohane ning demokraatlikus riigis lubamata on, kuid ometigi on see liigitus olemas ja temaga tuleb kui olemasolevaga arvestada. Vähe-malt esialgu, sest praegu pole ette näha olukordi, millistel võimalik oleks läbi viia selle likvideerimist.

Kõik need neli eriliiki riigiteenijaid asuvad õiguslikult erinevas seisukorras, mis seda ebaselgemaks ja kõikumamaks muutub, mida alamale me selles astmes-tikus laskume. Kui ametniku ja riigi vaheline teenistusvahekord on enam-vähem selge ja seadustega normeeritud, siis on vabateenijate õiguslik seisukord juba hoopis keerulisem. Muidugi ei saa keegi tõendada, et ka ametniku seisukorras enam midagi soovida ei jää. Riigiteenistuse seaduse püüdlikkuse tõttu on seegi küllalt kõikum ja ülemuse heaksarvamisele ja arvanägemisele on sealgi veel ruumi küllalt. Olgu selle näitena mainitud kas või niisugused riigiteenijaile äärmise täht-

susega asjaolud, nagu teenistusse võtmine ja teenistuses edasilikumine. Mõlemad need küsimused on riigiteenistuse seaduses puudutatud ainult kõige üldisemal kujul, mingisuguseid määrusi riigiteenijate huvide kaitseks seadus ei sisalda ja kõik on jäetud ülemuse arvanägemise hooleks. Samuti on puudulikult normeeritud või hoopis normeerimata terve rida teisi teenistusvahekorrast tekkivaid küsimusi. Kuid kõik need puudused ja pahed esinevad vabateenijate ja ülemääraliste seisukorras samuti, ainult veel suuremal määral, rääkimata juba ajutistest tööjõududest.

Kõige tähtsamaks momendiks, mis järsult eraldab vabateenijate, ülemääraliste ja ajutiste-tööjõudude õigusliku seisukorra ametnikkude omast, on asjaolu, et nende ja riigi vahel olev teenistusvahekord on eraõigusliku iseloomuga, kuna see viimastel on avalikõiguslik. Ametniku õigu sed ja kohustused on kindlaks määratud objektiivse õiguse normidega, vabateenijate, ülemääraliste ja ajutiste-tööjõudude omad aga teenistuslepinguga. Ei ole leping küllalt täielik, sisaldab tühikuid, täiendavad seda eraõiguse, peamiselt aga maksivad kombeõiguslikud vormid. Seda muidugi sel määral, kui need normid seda võimaldavad, s. t., kuivõrd esile kerkivad asjaolud neis ette nähtud. Kuna nende ridade autori teades seni üheski asutuses vabateenijatega ja ülemääralistega, rääkimata juba ajutistest, kirjalikke

teenistuslepinguid sõlmitud pole,*) siis on nende seisukord äärmiselt ebaselge ja kõikuv. Eelmises „Side“ numbris on sellise seisukorra illustreerimiseks väga ilus näide. Riigi raudteevalitsus on vallandanud teenistusest end. vedurijuhi abi R. Uuslalli, põhjendades oma teguviisi sellega, et tal õigus on vabateenijaid vallandada ilma mingi põhjuse ta, neile ainult kaks nädalat ette ülesse öeldes. Täiesti õige. Niikaua kui teenistuslepingus ei sisaldu teistsuguseid määrusi teenistusvahetuse lõpetamise kohta, on tööandjal õigus BES § 4186 põhjal kuupalgalist teenijat oma äranägemise järgi vallandada, talle kohalise kombe järgi ainult kaks nädalat ette ülesse öeldes. Mis see tähendab inimesele meie praeguste tööleidmise võimaluste juures, on ilma pikema jututa selge, rääkimata juba neist riigiteenijast, kellel on kasutada palgamaa või korter riigi poolt. Inimene on kui lind oksa peal, iga ülemuse tuju võib ta tõugata kuristikku, kust sageli on vaid üks väljapääsutee — kuul pähe või nööri kaela.

Tõsi, ka erateenistuses on peamiselt maksivad needsamad BES määrused, kuid on siiski väga suur oluline vahe riigi- ja erateenistuse vahel. Erateenistuses hinnatakse esimeses järjekorras inimese töövõimet, sest seal on tööandja sellest otsekohe huvitatud, riigiteenistuses aga puudub see moment täiesti. Mõnele metsa- või osakonnaülemale on enamasti täiesti ükskõik, milline on antud isiku töövõime, selle all tema huvid ei kannata, temale on peasi, et see oleks talle hästi vastutulelik ja meelepärane, selgroogu ja ülemuse seisukohast erinevaid vaateid ei omaks. Usume kindlasti, et mõnigi praegu päevakorral olev metsapanama oleks jäänud tulemata, kui alamad metsametnikud poleks antud nii täieliselt kõrgemate meelevald alla kui praegu. Mõnigi neist oleks ehk julgenud metsaülemale meele tuletada tema kohuseid, kui ta neid unustama kippus, või oleks aegsasti juhtinud neile nende tähelepanu, kelle kohuseks on järelvalve

metsaülemate tegevuse üle; nüüd on nad aga sunnitud oma ja oma perekonna leivapalukese alalhoidmiseks kas silmad kinni pigistama või koguni ise kaasa aiatama. Teiseks, on erateenistuses olijail võimalik tööseisaku abil võidelda ülekohtu vastu, mida tehakse üksikuile nende hulgast, või ka kõigile. Riigiteenijatele ei taheta aga ka seda abinõu oma huvide kaitseks tarvitada lubada.

Kõik see, mis eelpool öeldud ametnikkude ja vabateenijate kohta, maksab veel suuremal määral ülemääraste ja ajutiste tööjõudude kohta. Vabateenijat vallandada, lihtsalt oma tuju järgi ja koosseisus ettenähtud kohta likvideerimata, nõuab vastavalt ülemuselt ikkagi teatud julgust ja kui niisugune talitamine omandab püsiva iseloomu, võimaldab ka mõnesuguse surveavalduse temale, kas või avaliku arvamise kaudu. Koosseisude muutmine pole aga enam nii kerge, kui mõni aeg tagasi (nüüd tahetakse küll riigiasutuste korraldusseadusega endine kord jälle maksuma panna!). Ülemääraste koosseisude muutmine on aga hoopis lihtsam ja siin on ebasoovitavast riigiteenijast selle abil kõige kergem lahti saada ning pealegi kannuseid teenida näilise koosseisude vähendamisega. Näilise sellepärast, et seni niisuguste koondamiste järel ikka ja alati on tasahilju järgnenud koosseisu suurendamine uuenimelise ametkoha ja muidugi ka ametnikuga.

Kõik need ja paljud teisi asjaolusid, millede kirjeldamine meid liiga kaugele viiks, muudab tähendatud riigiteenijate õigusliku seisukorra äärmiselt ebakindlaks ja kõikuvaks. Kuna praegu ette näha pole, et meil lähemas tulevikus korda läheks ära kaotada riigiteenijate senist liigitust ja kõiki viia ametnikkude seisukorda, siis tuleb tahes-tahtmata arvestada ikkagi praeguse seisukorraga ja püüda ära kasutada kõiki võimalusi, mis see lubab, kõneallevate riigiteenijate olukorra parandamiseks ja kindlustamiseks.

Käesoleva kirjutise ülesandeks pole otsida ja leida kõiki neid võimalusi, vaid tema sihiks on juhtida tähelepanu ainult tähtsamale neist, nimelt kirjalikkudele teenistuslepingutele, mis muidugi oleksid kokku seatud riigiteenijatele vastuvõetaval kujul. Nendes lepingutes oleks võimalik ette näha kõik need

*) Nägin küll kord ühte riigi metsadevalitsuse poolt välja töötatud lepingu kava metsavahide teenistusse palkamiseks, kuid minu teades pole tänini see kava veel ellu viidud. Ja pean tunnistama, metsavahide kasuks, sest see kava asetaks nad kõige „naha ja karvadega“ metsaülemate meelevald alla.

asjaolud, mis praeguse olukorra juures seaduste põhjal kas hoopis lahendamatud või riigiteenijaile ebasoodsas mõttes lahendamata. Nii võiks neis lepinguis olla ette nähtud üksikasjaliselt tähtsamad momendid teenistusvahekorra lõpetamise küsimus, teenistuses edasiliikumise küsimus, distsipliini küsimus ja palju teisi. Teenistusvahekorra lõpetamise küsimuse korraldamisel oleks näit., võib olla, võimalik ette näha ka teatud kindlustust (analoogilist riigiteenistuse-seaduses ametnikkude kohta ette nähtule) koosseisude vähendamise puhul vallandatavaile vabateenijaile ja ülemääralsile, mis lähemas tulevikus kavatsusel oleva koosseisude

kokkutõmbamise puhul oleks äärmiselt suure tähtsusega.

Eelmine oletus on toodud muidugi näitena, mis kõik sel viisil võiks olla saavutatav. Igatahes on selge, et praegusest halvemaks seisukord ei muutuks, parandusi läbi viia aga palju enam lootusi on. Sellepärast tahaksin loota, et eelmised read tõukeks on selle küsimuse laialisemale kaalumisele võtmiseks, mille juures siis muidugi selgusele tuleb jõuda, millised küsimused ja millised kujul lepinguis lahendamata peaksid olema. Vastavalt sellele tuleks siis ka välja töötada lepingu kava ja samme astuda tema elluviimiseks.

Demokraat.

Eesti postiametkonna loomine 13. XI. 1918. ja tema edaspidine arenemine.

Posti-t.-t. ametkonna teenijate kutseühisuse keskjuhatuse lahke soovile Eesti postiametkonna loomise ajajärgu töödest nende tegeliku osavõtjana ametkonna 10-ma aastapäeva puhuks ajakirjale „Side“ lühikest ülevaadet kirjutada, vastu tulles, püüan enese peale võetud kohustust alleshoidunud materjalide ja isikliste mälestuste piirides võimalust mööda teostada, kuigi ajakirja ruumi puudus teatud piirid ette dikteerib. Selle lühikese ja kokkuvõtliku kirjutuse otsustarve on pakkuda eemalseisnud lugejale võimalikult selget pilti oludest, millistes tuli Eesti postiametkonda luues töötada.

13. novembril 1918 aastal loodi Eesti posti-t.-t. ametkond.

13. novembril 1928 aastal pühitsesime selle ametkonna 10-ne aastast sünnipäeva.

Enne kui ametkonna loomise tööde kirjeldamise juurde asume on asja selgitamiseks tungiv vajadus mõnda pilku Eesti postiametkonna tekkimise ja loomise eel-ajajärku heita.

Enne okupatsiooni.

Vene valitsus, Eestist lahkudes, jättis meile võrdlemisi eeskujulise posti-telegraafi asutuste võrgu. Ilmasõjast tingitult, käsvas postiasutuste arv end. vene keiserriigi territooriumil paari aasta kestvusel üllatavalt. Riia posti-telegraafi ringkonnas, millisesse kuulus Eestimaa kubermang, oli sel ajal umbes poolteist-

sada uut postiasutust kavatsemisel, kuid selle kava teostamine viibis sõjast äraripuvatel põhjustel. Uusi postiasutusi oli võimalik avada täiel määral ainult Eestimaa ja Põhja-Lätimaal, kuna Kura- ja Lõuna-Lätimaa vaenuliste vägede käes oli. Selle asjaolule tänu võlgnedes avati Eestis enamjagu kavatsetavaid asutusi, kulude peale vaatamata, mis nimetatud avamine nõudis. Loomulik, et selles suures ja väga kiiresti läbiviidud kultuurorganisatsiooni töös teatud kavakindlust olla ei võinudki: tuli sageli juhtumisi ette, et postiasutus seal avati, kus selle järgi vajadust ei olnud ning rahvarikkamates kohtades avamata jäeti.

Vene valitsus, maalt lahkudes, jättis umbes 150 asutuse suuruse posti-telegraafi asutuste võrgu, siia juurde arvamata postiaagentuurid raudteejamades ja vallavalitsustes, erapostipunktid magasinides (Tartus) ja eraisikute juures.

Okupatsiooni aeg.

Tuli must aasta — okupatsiooni aeg — Eestisse. Aastakümnete kestvuselt suurte jõupingutustega saavutatud töö tagajärjed hävitati paari päevaga; eestkätt suleti kõik postiasutused erandita; varandused pillati laiali ja veeti maalt välja; teenijad valgusid Nõukogude maale. Jäi järele käputäis isikuid, kes ei kaotanud lootusi paremate aegade peale.

Ootus ei petnud; rauges okupatsiooni

võim; algas ülesehitav töö; saabus iseisvus. Nagu sipelgad kokku koguvad oma lõhutud ja rüvetatud pesa peale, nii kogusid endid kohalejäänud postiteenijad oma lõhutud kodu ümber kokku, et uuesti ülesehitada seda, mida hävitanud ja lõhkunud saksa raudmeeste käed.

Okupatsiooniaegne valitsus, kogu majanduslike ja poliitilise elu surmamise, hävitas sihikindlalt ja viis külmamispunktile posti-telegraafi asjanduse. Toetades „sõjaõiguse“ peale veeti välja kõik, mis postiametkonnale vähegi hinnaline võis olla, nagu kallihinnalised kiirtöötajad aparaadid, materjalid jne. Postipeavalitsuses olevate andmete järgi on Saksa okupatsioonivõimud Eestist 192 Morset, 24 Hugeseit, 1 nelja- ning 1 kahekordse Bodo välja viinud. Võimalik, et nimetatud arvud täpiseks ei ole.

Eesti postiametkonna algus.

Arvamine, nagu oleks Eesti postivalitsus oma tegevust 13. novembril 1918 aastal alustanud, ei ole täpselt õige. Nimetatud päeva võib küll ametkonna juuridilisel loomise päevaks nimetada. Tehniliselt oleks ka võimata olnud ühe momendiga keskasutust luua, ja mõne päeva jooksul suure mehhanismi, nagu postiasutuste võrk, ilma eeltööde tegemata ellu kutsuda. Postipeavalitsuse loomise ja organiseerimise alal tegi endine peavalitsuse ülem hra Rikand ühes mõne kohalejäänud ametnikuga terve eeloleva suve jooksul hoolsasti tööd, millise töö viil alles siis nähtavale tuli, kui ametkonna ellukutsumise kallale ametlikult asuti. Et okupatsiooni valitsuse poolt võimalikkude üllatuste eest hoiduda ja töö tagajärgi varjata, käisid tööst osavõtjad ametnikud ühes is. Rikandiga a. s. „Kosmose“ äriruumides ühes väikses ja varjatud pimedavõitu toas koos. Nimetatud ruumid asusid S. Karja tänaval. Maja Nr. kahjuks ei mäleta. See tuba oli postiametkonna loomise häll. —

Kui Eesti postiametkond 13. novembril 1918 aastal mõne üksiku kohalejäänud ametnikuga avalikult oma tegevust algas, siis paistis, et seda kõike, mis omal ajal olnud, endisesse täiusesse viia — ülesehitada posti-telegraafi asutuste võrk, koondada ja korraldada läbikäimist sise- ja välismaadega, saavutada kokkuleppeid välisriikidega paki- ja hinnaliste saadete vahetamise alal jne. jne., aastaid

aega nõuab, kuid tegelik elu näitas teiseti ja andis, vähemasti, sisemaalises läbikäimises võrdlemisi kiiresti häid tagajärgi. See oli heatahtluse viil loovale tööle, meie noore riigi ülesehitamisele asuda; see andis jõudu ja tekitas lootusi. Juba mõne päeva jooksul hakkasid surnud mehhanismis üksikud osad nõrgalt liikuma; liikumine suurenes päev-päevalt, seni kui terve mehhanism töötama hakkas.

Põhjani mahalõhutud asutuste võrgu ülesehitamisele asudes, takistas seda tööd kõige pealt raha puudus. Organiseerimise töid juhtiva hra Rikandi isiklikel vastutusel saadi ühest kohalisest pangast laenuna tähtsusetu summa, mis võimaldas instruktorite väljasaatmist maale, kes okupatsiooni võimude poolt suletud asutusi avama hakkasid. Vaatamata selle peale, et avamiseks mitmesugused takistused olid, edenes see töö jõudsasti. Terve riigi valitsemise aparaat ei olnud veel okupatsioonivõimude poolt täiesti üle antud, vaid üleandmine sündis osaliselt. Üks viimastest aladest, mida üle anti, oli telegraaf. Et telegraaf okupatsioonivõimude käes tarvitada ja valitseda oli, siis oli läbikäimine organiseerimise alal üllaske, sest et iga amettelegrammi saatmise puhul tuli nimetatud võimudelt luba paluda. Eestkätt tuli suurte raskustega postiveo organiseerimise juures võidelda: puudusid veoabinõud, puudusid isikud, kes nõus oleksid olnud traktidel postivedu toimetama. Neist raskustest kõnelen veel allpool, puudutades detailsemalt postiveo organiseerimise ala.

Siinjuures ei saa konstateerimata jätta seda asjaolu, et asutuste avamise juures omavalitsuste asutuste poolt laialist kaasabi anti ja lahket vastutulekut näidati.

Esiolgu puudusid postmargid. Postimaks nõuti rahas sisse ja kirjutati ümbrikule. Lühikese aja jooksul valmistati ajutised postmargid, mis frankeerimise tööd hõlbustas.

Postiveo küsimuse juurde tagasi tulles, pean tähendama, et see oli üheks suuremaks raskuseks asutuste avamise ajajärgus ja ka edaspidi. Okupatsioonivõimud oma siinolekul likvideerisid kõik hobusepostjaamad, inventar veeti ära ja hobused rekvireeriti. Postivedajateks tuli palgata eraisikuid kokkuleppe alusel, viimastele tasu makstes 50 pn. kuni 2 mk. hobuse ja kilomeetri pealt. Oli kohti, kus ka kokkuleppe järele võimata oli posti-

vedajaid leida. Seal tulid vallavalitsused vastu ja korraldasid postivedu küüdi korras. Tegutsema oli jäänud sakslastest ainult 2 hobusepostjaama ja nimelt Risti ja Lihula. Nende jaamade ülespidamise võttis Lääne maakonna valitsus enese hooldeks ja vedas korralikult ühe kõige suurema trakti, mille pikkus 70 klm., posti, s. o. Risti—Virtsu vahel. Suuremate raskustega oli ühenduse loomine saartel. Ka seal ei olnud postijaamasid. Tuli jällegi erasikute läbi posti saatma hakata, mille tõttu oli liikumine aeglane ja postide kohalejõudmine sündis suurte hiljaksjäämistega. Postipeavalitsus astus küll samme parema ühenduse loomiseks, kuid tekkinud vabadusesõja tõttu ei suutnud tagajärgi saavutada.

Mis puutub postiveosse raudteel postiametkonna loomise aastal, siis pean tähendama, et ka see oli üks valusatest küsimustest. Post veeti harilistes reisi- jate vagunites, ei olnud erakupeedki selleks tarvitada; arutihti tuli ka posti küllmas harilises kraamivagunis edasi toimetada. Vagunid olid pimedad ja reisi- jaist täis kiilutud. Puudus võimalus veokirjade kokkuseadmiseks. Et vagunist reisi- jate rohkuse tõttu välja ei pääsenud, siis oli juhtumisi, kus post sihtkohast mööda veeti. On arusaadav ja päevaselge, et sarnane veokord postipuutumatuset vähe kindlustas. Peame aga rahuldustundega konstateerima, et saadetiste kaotsimine- kut ja rikkumist ette ei tulnud, mida postisaatjate teenijate aususega ja hoolsusega seletada tuleb. Veoteenijate hulgas on veel praegu hulk isikuid, kes 13. novembri- l oma kümneaastase veoteenistuse peale Eesti postiametkonnas tagasi vaadata ja seda aastapäeva mälestada võisid.

Raudteeäärsed asutused vahetasid postisid iga postrongiga, kaugemad trakti- asutused aga 3 kuni 4 korda nädalas selle järgi otsustades, kuidas asutuse sissetulek seda võimaldas ja asutuse üldine tegevus ja maanurga tähtsus nõudis.

Esimese aasta tegevuse lõputulemused.

1919 a. lõpuks oli 124 asutust avatud, millede hulgas 16 postiaagentuuri. 12 agentuuri olid liht- ja tähtsaadetiste vastuvõtmise ja väljaandmise operatsioonidega ja markide müügi- ja 4 agentuuri — igasugu operatsioonidega. Agentuure oli vallavalitsuste juures 8, raudteejaama- des 5, kaubatähtsuste ühisuste juures 1,

erakohtades 2. Agentuuride juhatajate palk kõikus 30—350 margani kuus. Maakondade järgi oli asutusi: Harjumaal — 17, Järvamaal — 8, Läänemaal — 20, Pärnumaal — 15, Petserimaal — 2, Saaremaal — 6, Tartumaal — 17, Viljandimaal — 9, Võrumaal — 8, Valgamaal — 2 ja Virumaal — 20. Et rahvale postmarke kättesaadavaks teha, avati esimese aasta tegevuse kestvusel 87 erakaupluses postimaksuvahendite müük. Postmarkide müüjad müügi eest tasu ametkonnalt ei saanud.

Postkaste oli terves riigis välja pandud 398, nendest oli asutuste piirkonnas 322 ja traktidel 76.

Saadetiste kodukättetoimetamine sündis 41 asutuses. Kaks korda päevas kanti saadetisi laiali 5 asutuses, üks kord päevas — 27 asutuses, 4 korda nädalas — 1 asutuses, kolm korda nädalas — 6 asutuses, kaks korda nädalas — 2 asutuses.

Üldiselt postivedamise kuludeks anti eelarve järgi 428.300 marka. Sellest sum- mast kulutati tegelikult 413.814 mk. ja jä- rele jäi 14.485 mk., mida kokkuhoidlik- kuse arvele panna tuleb.

Üldine postitraktide pikkus ulatas sel ajal 3765 klm. peale. Selle hulgas oli raudteesid 1209 klm., maanteesid 2232 klm., mere- ja jõeteesid 324 klm. Selle aja jooksul veeti posti ühtekokku 2.110.574 klm., kusjuures raudteel 885.135 klm., maanteedel — 1.160.640 klm. ja veeteed- del — 64.800 klm.

Mis puutub telegraafisse, siis pean tähendama, et telegraafi liinid juba okupatsiooni algul viletsas seisukorras olid. Okupatsiooni võimudel oli kavatsus nende parandamisele asuda, kuid see kavatsus jäi teostamata. Kui aga enamlased Ees- tisse sisse tungisid, siis hävitati ja võeti maha okupatsiooni võimude poolt mis veel võtta ja saada oli. Talvise aja peale vaatamata asus postipeavalitsus 1919 a. kõige energiaga ja kõige olemas-olevate abinõudega ja võimalustega liinide paran- damisele ja korraldamisele. Suurem osa kordaseatud liinidest anti sõjaväe osadele tarvitamiseks. Aasta lõpuks töötasid 57 asutust 102 aparaadiga. Välismaaga oli ühendus alguses ainult üle Soome, aasta teisel poolel seati ka Riiga otseühendus sisse. Kiirtöötavaid aparaate tarvitati ainult Soome ja Lätiga töötamiseks, kuna siseriigis Morsedega läbi aeti. Aasta lõ- puks oli korda seatud ja töötasid posti-

ametkonna telegraafi liinid 568 klm., juhesid nende peal oli 1516 klm. sama ametkonna juhesid oli raudteeliinidel 6856 klm. Sellega oli siis kokku postiametkonnal esimesel tegevusaastal 8372 klm. juhesid.

Peale õhuliinide oli riigi piirides veel hulk merekaableid. Oma äraminekul lõikasid sakslased merekaablid, peale Eesti-Soome vahelise, katki.

Kuni senini eksploateeriti Eestis asuvaid telefoniliinid eraseltside poolt, maha arvatud mõned linna keskjaamad, mis postiametkonna valdamisel olid.

Eesti vabariigi ajutise valitsuse nõusolekul anti teedeministri korraldusel postipeavalitsuse poolt kõigile postkontorite ülematele ja postiinstruktoritele ringkirjaline käsk, kõik postkontorite piirkonnas olevad telefoniasutused, ühendused ja liinid riigi omanduseks üle võtta ja nende töötamist korraldada. See korraldus kuulutati 1919 a. 19. veebruaril ajutise valitsuse määrusena „Riigi Teatajas“ Nr. 12 välja.

Lõpetades kokkuvõtte esimese aasta töötulemustest, ei saa vaikides mööda minna ka väärnähtustest ja kuritarvidustest postiasutustes. Vaatamata töö suuruse, laialduse ja mitmekesiduse ning erakorraliste aegade peale, tuli väärnähtusi loomise ajajärgul hoopis vähe ehk peaaegu sugugi ette, kuigi postiteenijate käte läbi miljonid saadetisi ja suured rahasummad käisid ja veoabinõud ja olud äärmiselt primitiivsed ja puudulikud olid. Kuni 1920 aastani võiks ainult 4 juhtumist ära märkida, kus postkotid kaduma läksid ja nimelt: Risti—Virtsu traktil — üks, Tartus — üks, Petseris — üks ja Wastselinas — üks. Kolmes juhtumises olid süüdi postivedajad, ühes — postiteenija.

Edaspidine ametkonna arenemine.

Järgnevatel 1920, 1921, 1922 ja 1923 aastatel, mil postiametkonna tegevus rahuaaja oludes hoogsalt arenema hakkas, kujunes postiametkond — valitsus ühes oma alajaotustega — lõpulikult välja ning seisis koos:

1. Juhatus.
2. Kantselei ja registratuur.

3. Tehnika osakond, 4) administratiiv osakond, 5) rahvusvaheline osakond ja 6) arveosakond. Abiasutustena töötasid veel trükikoda ja elektrotehnika töökoda.

Ametkonna ülesandeid täitsid kohtadel mitmet liiki posti-telegraafi- ja telefoni-asutused.

Postiametkonna esimese kümne aasta viimastel aastatel on erilist tähelepanu maaposti korraldamisele pööratud, kus juures on kinni peetud põhimõttest — võimaldada igale kodanikule iga päev korraliku postisaadetiste kättesaamist ja ära saatmist. Selle põhimõtte teostamiseks on eestkätt suurendatud postiagentuuride arvu ja välja pandud külapostkastid. Postiteo kordasid on suurendatud kuni 6-ni ja mõnes kohas isegi kuni 7-ni nädalas. Et viimastel aastatel hulk loovat tööd tehtud on, näitab juba see, et k. a. novembris oli kokku 579 postiagentuuri. Postkontorites on sisse seatud uusi operatsioone, on välja antud teenistuslaval tarvisminevad määrustikud, avatud riigi hoiukassad jne. jne. Telefoni alal on jätkatud telefoni võrgu korraldustöid, ehitatud palju uusi aboneente. Enamjagu vallamajades on kõnepunktid sisse seatud. Kaugekõnede võimaldamiseks kaugematesse kohtadesse Tallinnaga on sisse seatud kõvendajad. Telegraafi alal on tööjõu kokkuhoidmiseks tarvitusele võetud telegraafi keskkommutaatorid. Samuti on ka raadio alal suuri edusamme saavutatud Haapsalu ja Nõmme raadiojaamade avamisega. Asutuste koosseisid on kohtade peal tööüksustega normeeritud, milline moodus ei luba liigset tööjõudu asutuses pidada. Teenistusoskuse täiendamiseks on tehnilistele agentidele kursused korraldatud; samuti on ka ametnikkudele inglise- ja prantsuskeele kursusi peetud jne. jne.

Soovime, et järgmine aastakümne veel paremaid töötulemusi postiametkonnale annaks.

13. november peaks aga traditsiooniliseks päevaks ametkonnas saama ja kõik postiteenijad peaksid seda päeva austama ja mäletama kui alusmüüri, mille peale ka üks osa meie riiklist iseseisvust on rajatud.

V. S o o p a n.

Katkeid mälestusist.

1918. a. novembri lõpul kohtasin Nunne uulitsal oma sõbra. Tegi kohe juttu, et noor raudteevalitsus vajab pearaamatupidajat ja tema kaasvõitleja teedeülem ei tea sobivat jõudu, kas ma ei tahtvat kohta vahetada.

Saades asjast huvitatud astun peatselt raudteevalitsusse läbirääkimistele. Asus siis see riigi tuiksoont juhtiv närv Nunne uul. 32, tänavapoolses majas.

Väikses kabinetikeses asuv tüse, energiline teedeülem, kes oma abiga organiseerimise kavade kallal parajasti kibedalt ametis, võtab mind vastutulelikult jutule ja lühida asjaliku läbirääkimise järgi on kaubad koos. Asun esialgu ainult õhtuti uuel kohal tööle, ei saa ju endisest teenistuskohalt päeva pealt lahkuda.

Mõni päev hiljem ilmusin uuele kohale, täites õhtuti teenistuskohuseid. Raudteevalitsus oli siis juba sakslastest vabastatud sügavamal aias asuvasse hoonesse (sääl samas Nunne uul. 32) asunud ja personal koosnes tol ajal peale teedeülema veel sekretärist, registraatorist ja masinakirjutajast (teedeülema abi oli vahepeal teedeministeeriumisse üle viidud), kelledele ma siis juure liitusin.

Asudes oma ülesannete teostamisele oli peamureks tarviliste tööjõudude otsimine. Peakassa juhiks jäi veneaegne (ka okupatsiooni aja väljakannatanud) laekahoidja, kes küll paraku umbkeelne vene lane oli. Abiks leidsin vaevaga ühe kaubandusraamatupidaja, kes vaevalt aasta kohal püsis ja paremini tasutavale erakohale üle läks. Üldiselt tundus aga vilunud jõudude järgi põud ja nende ärameelitamiseks teisalt polnud madalate töötasude juures mingeid võimalusi.

Sama häda oli ka osakondades. Veoosakonnas ei jõudnud raamatupidaja kahte tegevusharu — osakonna ja varustuse arvepidamist — hankida ja pani varsti pehku rahulikumale kohale. Telegraafi osakonnas oli raamatupidajaks keegi sakslane, filosoofia magister või doktor, kes paari kuu pärast lahkus.

Kuna puudusid algelisemadki juhised raudtee arvepidamise alalt, korraldasin raamatuid alul kaubandus-büджетilises süsteemis. Polnud esimestel kuudel eelarvetki. Kulud tehti otse sissetulekutest ja teatati hiljem vabariigi valitsusele.

Olles paar kuud töötanud õhtuti, nõuti

endiselt kohalt loobumist ja täielikult raudtee teenistusele andumist ning, kuna teedeministeeriumile ei olnud leitud raamatupidajat, ka ministeeriumi raamatute pidamist. Raudteel lubati palgaks 900 mrk., s. o. 100 mrk. vähem kui teedeülemise sai, või 100 mrk. rohkem kui osakonna ülem. Peale selle veel ministeeriumi tööde eest 300 mk. Kogusummas tolleaegse ministri palk.

Töö oli mitmekesine, kuid ka palavikuline: päeval raudteevalitsuses, õhtul ministeeriumis. Päeval koosta raudteevalitsuse veerandaasta eelarve, õhtul üldise ministeeriumi (kõik peavalitsused kokku), järgmisel päeval kaitse seda rahaministeeriumis, hiljem Asutava Kogu komisjonis. Või jälle õhtul valmistada ministeeriumis krediidi jaotused peavalitsustele, järgmine päev raudteevalitsuse osa jaota osakondade vahel.

1919. a. lõpul loobusin ministeeriumi kohast ning andusin ainult raudteele. Pealegi hakkas riigikontroll endast elumärke avaldama — asuti raudtee revideerimisele, mis toiming väga närverikkuv oli. Kolm kuud käisid kaks meest kohal, vaatasid läbi kulu-dokumente, pikalt ja laialt rääkisid miks üks või teine operatsioon nimelt just nii ja mitte teisiti arvestatud; õhtuti pitseerisid dokumentide kapid hoolikalt kinni just kui kuritegevust otsides. Lõputulemuseks saabus dokumentide nimemiri, millega kontroll sai fikseerida tehtud kulude üldsummad. Kontrolli suur raudteeasjanduse „eriteadlane“ arvustas arvepidamise peensusi, mis ei sobivat vene määrustega ja soovitas raamatupidamise kursuseid korraldada. Tehtigi nii ja revidendi härra, kui „eriteadlane“ asus lektoriks. Kõik osakondade arveametnikud aeti kokku. Mõni endisest raudtee arveametnikest, kes ainult kitsamas ringis töötanud, imestas tahvlile joonestatud skeeme raamatupidamise alalt jälgides, kuid raamatupidajad — värsked raudteelased — kukkusid lektoriga varsti vaidlema. Nii olid paari õhtuga vähesed „uudised“ maha räägitud ja kuulajaskonda asus piinlik tunne... vist sellest, et nad ei osanud kõiki eriteadlase teadmisi üle võtta.

Et kontroll oma loomult ainult \$\$-de küljes rippus, ignoreeriti teda kuis iganes võimalik. Kuid siis kui raudteelastele

vene §§-de kohaselt palga krediidi ülejääkidest ühekordset toetust maksti, läks torm lahti ja lõputulemuses muudeti õnetu § ära. Ühtlasi seati kõigi väljamakside kohta eelkontroll sisse, mis aga jälle rahasaajais rahulolematusi esile kutsus, ning ära muudeti, kui ühel päeval veduriteenijad ilma palka saamata väljasõitmisest ära ütlesid.

Hiljem läks korda saada mõningaid vene määrustikke, kogemused selgitasid endast juba vajalikke muudatusi arvutamise detailide alal ja saades kogenud kaastöölisi võis mõndagi arvutööde alal raudtee eritingimustest välja minnes otsustarbekohasemaks muuta. Ka liini jaoskondade arvutööd said revideeritud ja samme astutud krooniliseks muutunud aruannete hilinemiste kõrvaldamiseks.

Arvepidamisega tihedalt seotud statistikat ei tuntud. Sellel alal tegutses 4—5 meest, kes arvestasid vagunite läbi-jooksu, pidades iga vaguni jaoks suure folioga raamatuis eriarvet. Ka siin oli suur töö ära teha, et raudtee mitmekesise tegevuse kohta ülevaadet saada ja

viimase varal ekspluatatsioonil tulemusi parandada.

Kui kolmandal tegevusaastal osutus võimalikuks värskemaid jõude, asjatundlike raamatupidajaid, ametisse juure võtta, avanesid ka avaramad võimalused asuda raamatupidamise meetodi asjakohasemale muutmisele ja seniste katsete tulemuste viimistlemisele. Ühes sellega oli võimalik asuda ka vanade asjade selgitamisele ja lahendamisele ja tervet arvestus-aparaati normaalsemadesse tingimusesse viia.

Pikaldased ja rasked sünnitusvalud on arvepidamine meie raudteel üle elanud, kuid kümnendal aastapäeval ei tarvitse tal enam punastada välismaade — isegi vanemate vendade-raudteede ees.

Agas korraldustööd ei ole veel lõppenud — järgmised 10 aastat nõuavad paratamatult meie tegelasilt jooksva töö kõrval intensiivset tööd edasiarendamise, lihtsustamise ja kogu arveaparaadi kompaktsemaks muutmise alal.

Selleks jõudu ja lähedaid töötingimusi.
H. N.

Riigikassa tööd „lihtsustamas“.

See Messiasena töötatud ja kauaoodatud teenistusvanuse-tasu seaduseelnõu on vist juba otsaga riigikogus või vähemalt seal lähedal; riigikassa igatahes kogub ametasutustelt kiires korras andmeid, palju neil vaja oleks krediiti tuleval aastal selle tasu maksmiseks. Oleme juba korduvalt näidanud, et alamad riigiteenijad sellest seadusest mingisugust tunduvat olukorra parandamist ei looda; hea oleks kui ta elukalliduse tõttu tegelikult vähenenud palgad tõstaks vähemalt samale kõrgusele, kus nad olid kaks aastat tagasi palkade normeerimise puhul. Nüüd seltsib sellele pessimistlikule meeleolule veel kibedustunne nähes seda kilplaste tööd, mis ametasutustele selle seadusega peale pannakse. Praegu võib ametasutustes näha, kuidas ametnikud hommikust õhtuni ja pooled ööd veel lisaks higistavad suurte aktivirnade taga, kalendrid näpuvahel ja lõpmatute arvuderidadega paberilehed ees. Asjasse mittepuhendatule näib kindlasti, et riigiasutused on kõik täheteadust harrastama hakanud ja arutavad nüüd vist mõne maakera hävitada

ähvardava^a sabagatähe teekonda. Tegelikult on asi natukene lihtsam. Üht hommikumaa tarka on pöranud idee, et haige olla ja puhata, vangis istuda jne. võib üks korralik ja truu riigiametnik ainult normi järgi, niisama ei tohi ta liiga noorelt riigiteenistusse kippuda. On ta seda siiski teinud, siis tuleb seda karistada nagu iga teist üleastumist ja nimelt sellega, et seda ülenormi ravitsust, puhkust või „istumist“ jne. ei tule arvata aja hulka, mis annab teenistusvanuse-tasu saamise õiguse. Ja selle tõttu tuhnitaksegi nüüd aktides ja loetakse päevi, mis keegi oma kümneaastase teenistuse jooksul puudunud ja palju ta puududa oleks tohtinud ning kaua ta oma saapataldu kulutanud, kandes riigiasutuste paberivirnasid postile ja sealt tagasi enne kui ta 17 a. vanaks sai. Kõik see töö kordub muidugi veel kord siis, kui seadus jõusse astub ja tõsiselt tasu maksmata tuleb hakata ning kestab pidevalt edasi kogu seaduse maksvuse aja.

Ja mis on siis kogu selle töö tagajärg? Kui suur on see kokkuhoid, mis niisuguse

arvutamise tõttu saavutatakse? Kas ta-
sub see selle määratu töö ja ajakulu?
Need küsimused muidugi seda hommiku-
maatarka erutanud pole, sest muidu oleks
ta leidnud, et kilplased enne teda hoopis
leidlikumad olid. Need mõned päevad,
mis sel viisil kokku tuhitakse ei avalda
kindlasti mingit mõju maksetava tasu üld-
summale; seda enam veel, et tasu haka-
takse maksma alles järgmise kuu esime-
sest päevast pärast seda kui aeg välja
teenitud. Need riigi kasuks langevad päe-
vad moodustavad hoopis suurema kokku-
hoiu, kui nii akte mööda kokkukraabitud
päevad seda anda suudavad.

Loodame, et riigikogu asja tõsisemalt
võtab ja riigiasutused sellest asjatuist
töökoormast edaspidiseks vabastab.

Veel üks teine küsimus sunnib meid
selle seaduse puhul sõna võtma. Asutus-
tele saadetud seaduse-elnõust ei selgu,
kuidas jääb lugu ajutise tööjõuna teenitud

ajaga: kas annab see teenistusvanuse-
tasu saamise õiguse või ei. Ometigi olid
suur osa praeguseid ülemääralisi enne 1.
aprilli 1927. a. n. n. ajutised tööjõud ja
paljud koguni vabariigi algusest peale.
Oleks ülekohus seda aega mitte arves-
tada. Keskkliit peaks siin kiires korras sel-
gust muretsema ja kui peaks selguma, et
seda aega tõesti arvestada ei kavatseta,
siis tarvilisi samme astuma vastavate pa-
randuste läbiviimiseks.

Niisama tuleks astuda samme, et ka
teenistus Eesti omavalitsusasutustes tasu
arvestamisel arvesse võetaks. Omava-
litsused on ju sisuliselt (ja ka põhiseadue
järgi) riigivõimu ülesannete teostajad
kohtadel ja nii pole mingit printsiipiaalset
vahet teenistuse vahel omavalitsuse ja
riigiasutustes. Pealegi on ju teenistusva-
nuse tasu sisuliselt tasu suurema töö-
oskuse ja vilumuse eest ja neid omanda-
takse omavalitsusasutustes samuti kui
riigiasutusteski. D—t.

Eestöötegijate ja liinitöölise majanduslise külje ja õiguslise korra kindlustamise vajaduse tähtsusest.

„Der Deutsche Eisenbahner“ andmetel.

Terve rida raskeid õnnetusjuhtumusi,
mis Saksa raudteedel käesoleva aasta ke-
vadel ja suvel aset leidsid, tõmbas laie-
mate ringkondade tähelepanu Saksa raud-
teedel valitsevale olukorrale. Kõrgemale
administratsioonile tehti kibedaid ettehei-
teid. Selle tagajärjel oli viimane sunnitud
asjatundjatest komisjoni kokku kutsuma,
kes raudteede seisukorra igakülgselt pidi
välja selgitama. Ka teenijaskonna orga-
nisatsioonide esitajale oli võimaldatud
komisjonist osa võtta. Käsitades teeni-
jate koosseisu küsimust on komisjon muu-
seas eestöötegijate ja liinitöölise kohta
järgmisele arvamisele tulnud.

Eestöötegijad (Rottenführer).

Et rongide kiirus ja üldine raskus on
märksa suurenenud võrreldes endise
ajaga, siis on nõuetav ka parem hoolitse-
mine tee seisukorra eest kui see enamalt
vajalik oli. Muutunud olukord tingib suu-
rema tehnilise oskuse ja ettevalmistamise
nõudmised tee korrashoiu töödega seotud
personalilt. Samuti on nõuetav suurem
üldiste teadmiste omanine ja sügavam
vastutustunne.

Eeskätt tuleb siin eestegija kõne alla.
Üheski teises teenistuses ei ole ülesanded
niivõrd muutunud kui eestegija omad. Kui
ennemalt nii mõnegi asja peale vaadati
kui välise silumise peale, mille puudus ai-
nult ilutunnet võis rikkuda, siis võivad
neil puudustel praegu katastroofilised ta-
gajärjed olla. Tee pealisehituse korras-
hoid on muutunud eestöötegijale palju
raskemaks ja keerulisemaks ülesan-
deks kui see enamalt oli. Seda vähe. Üldiselt muutunud olukorra
tõttu on eestegijalt nõuetav ka suurem
oskus temale alluvate töölistega ümber-
käimises. Ta peab mõistma vahekordi
kujundada praeguse aja mõistete ja nõuete
kohaselt. Ühtlasi peab ta aga oskama
tema juhtimisel olevatele töölistele sisen-
dada tunnet, et kõik ta korraldused on
otstarbekohased ja tingimata vajalikud.

Arusaadav, et sarnase ülesande täit-
miseks on nõuetavad suuremad kogemu-
sed ja inimeste tundmine kui enamalt.
Kõike seda arvesse võttes on komisjon
eestegijate koosseisu komplekteerimise
küsimusele erilist tähelepanu pühenda-
nud. Protokolliis on muuseas öeldud:

„Koha peal asja juureldes on komisjon otsusele jõudnud, et praeguse olukorra juures väga raske on küllaldaselt arvu leida eestegija ameti jaoks teenijaid, kes eelpooltoodud nõuetele vastaksid. Komisjon arvab, et nende puudus on tingitud sellest, et eestöötegija vastutusrikkas ja raske teenistus madalalt hinnatud on.“

Et asjasse parandust tuua esitab komisjon terve rea ettepanekuid, mis eestegijate majanduslise ja õiguslise korra kindlustamist taotlevad. Muuseas soovitatakse võimaldada eestöötegijatele teenistuses suuremat edasijõudmist ja üldiselt suurendada eestöötegijate alaliste kohtade arvu. Kõikide nende abinõude tarvitusele võtmine on tingitud hädaohuta liikumise vajaduse kindlustamisest.

Remonditöölised (Rottenarbeiter).

Samuti kui eestöötegijalt nõutakse praegusel ajal ka remonditööliselt suuremat tehnilist oskust ja arusaamist kui seda enamalt nõuti. Ja ka sügavamast vastustunnet. Praeguse liikumise suure kiiruse juures ka õige väike osa lohakalt topitud teed võib väga kurbi juhtumusi esile kutsuda. Ühtlasi on aga praegu tarvitataivate teematerjalide tüübid raskemad kui enamalt ja nende korralik asetamine teesse nõuab tööliselt suurt jõupingutust ja osavust. Pealegi on tee lapipimise süsteemi pealt, kus palju aega ühest kohast teise rändamisele ära kulub, tee korrashoiu plaanikindla tööde süsteemi peale üle mindud. Selle tõttu on töö intensiivsemaks muutunud ja nõuab tööliselt kogu aeg täie jõuga töötamist. Kuna

aga selle raske töö eest vastavat tasu ei makseta ja ka õigusline kord palju soovida jätab, siis püüab iga tööline esimese võimaluse juures kas teisele alale üle minna ehk raudtee teenistusest hoopis lahkuda. Selle tõttu on alaline puudus väljaõppinud töölistest, millest omakorda tingitud sagedane õnnetuste juhtumine töö juures. Remonditöölise olukorda käsitades tähendab komisjon:

„Praegu maksvad remonditöölisesse puutuvad määrused tulevad olukorra parandamise suunas võimalikult kiiremas korras muuta.“ —

Kuidas on aga lugu eestöötegijate ja remonditöölisestega meil Eestis?

Olukorra parandamise asemel asetati need viimase palgaseaduse maksmapanemisega paariate seisukorda, kellele igal silmapilgul võib hundipass anda. Kuid neile esitatavad nõudmised kasvavad alata. Nõutakse suuremat kirjaoskust, eriti pärast uute arvepidamise määruste maksmapanemist, mille järgi eestegija päeva-report ainukeseks kulude arvestamise dokumendiks on. Ka liikumine suureneb (mootorvagunite käimapanemine). Kuigi tigusammul, siiski lähme edasi ka tehniliste uuenduste alal. Ühe sõnaga ka meie eestöötegijate ja remonditöölise teenistus muutub alata raskemaks, vastutusrikkamaks. Ja kui tahetakse, et neis ameteis oleksid inimesed, kes oma ülesannete kõrgusel seisavad, siis on selleks esimene tingimus — kindlustada nende inimeste majandusline külg ja õigusline kord. Või peame ka meie suuremaid katastroofe ära ootama selleks, et direktorid õpiks olukorda õieti hindama.

Ülevaade raudteelaste keskühingu tegevuse kohta.

Teatavasti on raudteel kaunike kogu teenijaid, kes palka ei saa riigikassast vaid neist summadest, mis eraisikute ja asutuste poolt maksetakse. Sarnaseid teenijaid on kontoritöö alal ja välis-teenistuses, nii kui roopaseadjatena, ülesõidukohavahtidena j. n. e. Nende teenijate õigusline seisukord, näituseks pensioni saamise suhtes, on täiesti selgusetu. Seda arvesse võttes, on keskühingu poolt selle küsimuse igakülgne selgitamine päevakorda võetud. Asjast huvitatud ühinguile on vastavad järelepärimised saadetud.

Veodireksioon teatas kirjaga Nr. 1004 — 15. XI. k. a., et k/r vaguniõlitajaile poolkasukate väljaandmiseks on Vj — I ja Vj — 4 vastav korraldus tehtud nii kui seda keskühing oma kirjaga Nr. 189 palus. Samasugune teadaanne saabus ka raudteevalitsuse poolt 12. XI. k. a. Nr. 1577 all.

Vastuseks keskühingu kirjale Nr. 284 teatas teedeministerium, et k/r vaguniõlitajaile on kilomeetriraha täies ulatuses välja makstud. Kiri saadeti veosakonna teenijate kutseühingule teadmiseks.

Ehitusdirektorile keskühingu kirja Nr. 241 — 13. IX. k. a. juures esitatud 7 liini jaoskonna 63 piirkonna remonditööliste palve puhul priikorterite võimaldamise asjus teatas direktor, et korraldus on tehtud eeskätt priikorterite andmiseks neile teenijatele, kel vastavate seaduste ja määruste põhjal priikorterite saamise õigus on. Remonditööliste palve võetakse arvesse.

Mäletavasti esines keskühing nõudmisega, et rongiõlilatajaile vihmakuued välja

antaks. Selle peale saabus veodirektorilt vastus Nr. 3207 — 5. XI. k. a., et vastavate krediitide puudusel ei ole võimalik käesoleval aastal vihmakuubi välja anda. Et aga 1929./1930. a. eelarvesse vastav krediit on sisse võetud, siis antakse tuleval aastal vihmakuued välja. Vastus on saadetud veosakonna teenijatele kutseühingule seisukoha võtmiseks.

Sekretariaat.

Raudteel käimise keelust.

Raudteel eraisikutel käimise keeld on olnud paberliselt maksev vene ajast, seda on korratud mitmel puhul ka meie ajal, kuid viimastel aastatel on sellega jõutud haripunktini. Kui seda keeldu peaksid teostama kõik raudteeteenijad ühetasaselt ja solidaarselt, siis saaks veel ehk läbi, aga et see koorem just vähemate vendade peale harilikult veeretatakse, tahavad need read seda pahet ja raskust avalikkuse ette tuua.

Nimepidi on küll kõigile raudteeteenijatele kohustuseks tehtud raudteel käijaid keelata ja neid tarbekorral jaama korrapidaja juure ehk politseisse trahvimisele toimetada. Seda on rohelise laua taga küll ilus ja kerge nõuda, aga kohapealsed raskused ja teenistuse tingimused ei võimalda seda täita, sest igalpool seda politseid üldse ei ole, ning jaama kontoreid on, näiteks, Tallinna sõlmes, kõigest 4—5 kohas. Kui nüüd võtta üks teatud ülesannetega alamteenija keelajaks, siis tuleb silmas pidada, et ta ei saa kaugemale liikuda, kui tema teenistusülesanded lubavad, s. o. ta võib aga ainult keelata, kuna äraminek teenistuskohalt kas võimata ehk lubamata, keelust üleastujat ta transporteerida ei saa. Seda just kasutavad käijad ning ei pane keelu tähelegi. Kui toimetab keelu üks teenija, kel avaramad liikumise võimalused, siis on ikkagi raskuseks asjaolu, et ta on üksik. Mis on ainult keeld, on tarvis trahvida. Aga trahviks on vajalik viia see kodanik kas korrapidaja juure ehk politseisse. Ütelge aga millise abinõuga sunnib see teenija üht võõrast inimest just sinna minema kus trahvitakse? Jääb järele isikutunnistuse nõudmine. Sellega on aga veel suurem raskus, sest 1) paljudel ei ole seda üldse kaasas, 2) kui ka on kaasas, siis

lihtsalt ei näidata, 3) on neid, kes ütlevad, et isikutunnistuse nõudmise õigus olla ainult politseil. Enamikus juhtumistel ollakse sel puhul kahekesi, mille tagajärjel, kui asi rahukohtuniku kätte läheb, mõistetakse inimene õigeaks, sest ei ole tunnistajate varal kindlaks tehtud, kas kaebalune käis raudteel, või aga raudtee ääres. Raudteel käimise mood on juurdunud nii sisse, et mitte üksikaks, vaid karja kaupa käiakse, milletõttu ühe-kahe trahvimine on asja naeruvääristamine. On isegi neid, kes selle keelu eest teenijaid söimavad, näit.: „mis sa haugud, raudtee kahejalgne koer“, „kas teid palju on“, „näe lähen — ja sa ei või mulle midagi teha“, „olen enne sind käinud ja käin peale sinu“. Asi on koguni peksuks lahti läinud ja keelaja hoope saanud. Vähe sellest. Alles mineva aasta pidi üks keelaja vaht kohtus käima, sest paarile ohvitserile ühes nende daamidega ei meeldinud keeld, ning selle tagajärjel simuleeriti keelaja söimu ja vaenekene vaevalt peasis terve nahaga. Ka mitmed riigiametnikud ignoreerivad keeldu ja keelajaid. Kriminaal-ametnikud on suurelised pealegi kui neid puudud; samuti ei olnud parem lugu ühe ministri-abiga, keda julteti keelata. Aga keda teab keelaja vahele jätta, sest kõik nad käivad erariides.

Suurem osa vaeva keelu teostamisel langeb ülesõidukoha vahtide kaela. Misugustes oludes neil tegutseda tuleb seda iseloomustab alles hiljuti ettetulnud juhus.

Kordnik näeb platvormilt, et inimesed tulevad raudteed mööda ja kaovad ülesõidukohal rahva hulka. Rong on ees, iga minut on võimalik rongi liikumine. Voorid, inimesed, kõik on liikvel, pea silmad lahti et parajal ajal takistada.

Kordnik aga tükib vahile kallale, miks ei keelanud neid inimesi raudteel käia. Vähe sellest, läks kordnik kah naabri vahi kallale, miks ei keelanud. See aga ei ole paremais tingimuses, leiab et keeld ei aita. Tagajärg on kaebus ja vaesed vahid ootavad, mis neist saab, vaatamata, et nad seletavad, et nende teenistuse kohustuste § 8 kõneleb: „ülesõidukoha vahi hoole alla käib korraliku ja takistamata liikumise järelevalve ülesõidukohal, nii rongide kui ka ülesõitjate ja käijate kohta“... ning et nende keelu ei kuulata, kuna käija jälgimiseks neil võimalust ei ole, sest sama kohustuse § 9

ütleb: „ülesõidukoha vahil on kõvasti keelatud vahikorral olles oma kohalt lahkuda, ehk ülesõidukohta teise, kõrvalise isiku valve alla jätta...“ (Ei ole ammu kui üks vaht sai 8 sammu eemal olevasse hoovi kibeda tarviduse puhul mineku eest kuuma nahatäie ja karistuse). Kuuldavasti olla kordnik siiski kiituse saanud oma „tegevuse“ eest. Küsimus on väärt, et parandust leitaks, sest kui politsei saab märkuse eest kiitust ja teenijaid otsekohestest ülesannetest eemale kalduma sunnitakse, siis ei ole asi korras.

Üks keelajaist.

Uuendusi postiteenijate atesteerimisel.

Postiametkonna töö on oma iseloomult sarnane, et siin pole võimalik anda suuremal määral teenijatele nimelisi kohti, vaid suurem osa 1.700-st teenijast on n. n. järguametnikud. Nii on ametnikke 6 järku, mehaanikuid 3 järku, montööre ja posteljone 2 järku jne.

Teenijate suure arvu tõttu avaneb sageli võimalus noorematele kõrgendusi anda. Kuid kellele anda? See küsimus on olnud üks valusamatest, alates juba vene ajast.

Vabariigi algaastatel oli jällegi tähendatud küsimus teenijasperele elavaks kõneaineks ning seisis pea iga kutseühingu kongressi päevakorras, tuues endaga kaasa ikka rohkem ja rohkem rahulolematusi.

Kõrgendusi andis peavalitsus, asutuseilemate ettepanekul. Järkude arv on aga üle ametkonna kindlaks määratud ning asutuste suhtes pole mingisugust kindlat määra peale tehniliste ja siingi alles alates 1. IV. 1927 a.

See asjaolu oli ja on veel praegugi suureks raskuseks. Kui mõni asutuse ülem hoolas oli oma teenijaid kõrgenduse saamiseks esildama, siis kogunes sinna suurel määral kõrgemajärgulisi, selles juures koosnes mõne teise asutise koosseis peaaesjalikult nooremajärgulistest (selle nähtuse põhjuseks on ka teisi asjaolusid). Kõrgenduse andmine ja kõrgenduseks esildamine oli täielikult administratsiooni kätes ning kõik sündis teadmata teistest teenijatest.

Oli palju rahulolematusi. Toodi sageli

näiteid ja juhuseid, kus see või teine ülem jällegi kellegi pailapse ette nihutanud, jättes ootama tublid töömehed, kes millegipärast isiklistel põhjustel ülematele ei meeldinud.

Peavalitsus, teenijatele kõrgendusi andes, neid sageli lähemalt mitte tundes, tugenus suuremalt osalt asutiste esitistele.

Sarnane kord tõi peale teenijate enestevaheliste kaebuste veel esile ka teenistuslisi raskusi. Olid saanud mitmed väga nõrgad tööjõud kõrgemasse järku, keda ka vastutusrikkamatele kohtadele asetati, kus nad sageli tööga hakkama ei saanud ning tuli tarvidus neid asendada nooremajärgulistega.

Et raskustest üle saada, et saada täielikku ülevaadet teenijate võimetest ja jõuda selgusele, kellel oleks rohkem shansse kõrgenduse saamiseks, selleks seati sisse n. n. atesteerimine.

Atestatsioonilehed täitis asutuse ülem, millest ka teenijate esindaja osavõtt oli võimaldatud. Näis, nagu oleksime nüüd selles küsimuses õige lahendustee leidnud, sest atestatsioonileht andis mitmesuguseid võimalusi teenijate omaduste hindamiseks ja võis loota, et siin ei peaks tekkima raskusi paremini atesteeritud välja otsida ning kõrgenduse saamiseks järjekorda seada.

Atestatsioonilehed saadeti asutustest peavalitsusse, kus kuueliikmeline komisjon (kolm peavalitsuse ja kolm keskjuhatuset poolt) järjekorra nimekirja kokku seadis, arvesse võttes atestatsioone, tee-

nistuse aega, haridust, keelte oskust ja muid shansse.

Komisjoni töö oli peadirektorile materjaliks, kel seadusega antud õigus ametnikke teenistusjärgus kõrgendada.

Kahjuks tulid ilmsiks jällegi puudused, missuguseid oli vaja kõrvaldada.

Lugu seisis selles, et mõnes ja isegi mitmetes asutustes ei võetud atesteerimist küllalt tõsiselt, vaid pandi pea erandita kõigile „head“ või „väga head“ välja. Kuna kõikvõimne loodus pole inimesi üheväärseteks loonud ja kuna ühed eneste võimeid püüavad täiendada, teised aga eneste edaspuüdmise hoolsusele suurt tähelepanu ei kingi, siis on loomulik ja loogiline see, et ükski atestatsioonileht võrratult erinevate omadustega ja võimetega teenijaid üheväärseks ei tee. Oli palju juhuseid, kus võrdses järgus teenijad olid ühesuguselt atesteeritud, kuid järgu saamiseks esitati ülema poolt seda kes vähem teeninud. Kui küsiti, mis põhjusel seda tehakse, siis vastati, et noorem olla tublim töömees. Ja kui ülemale öeldi, et miks Te atestatsioonilehel noorema tublidust ei eristanud, siis vastust ei antud, vahest aga seletati häbelikult poolsoinal, et ei olevat kuigi meeldiv vanateenijat nõrgemalt atesteerida.

Kõiki neid asjaolusid arvesse võttes, oli peavalitsuse komisjonil väga raske selgusele jõuda, kumb on tublim töömees, kas „Hans“ või „Jüri“. Jälle tekkis tarvidus atesteerimise korda täiendada selles mõttes, et asutused juba kohtadel järjekorra kokku seaks, et rohkem kaalutaks kes oleks esijärjekorras õigustatud kõrgendust saama, olgugi ka siis, kui atestatsioonid ühesugused.

Käesoleval aastal toimiti juba uue korra kohaselt, kusjuures ka teenijate esindajatel oli võimaldatud järjekorra kokkuseadmisel oma arvamist avaldada.

Uus kord tõi palju paremusi, sest

kuigi A ja B on võrdselt atesteeritud, on ühel neist siiski paremaid omadusi, mille põhjal peab teda esijärjekorda asendama.

Praeguse korra hüvedest kirjutab E. M. Sides nr. 10 väga pikalt ja asjalikult, mille tõttu ei taha ma selle juures enam sisuliselt peatuda.

Tahaksin aga siiski valgustada maks-va atesteerimise korra mõnesuguseid tehnilisi puudusi.

Ringkirjas on öeldud, et üksikuid esitisi kõrgenduse saamiseks asutuste poolt enam ei tehta, vaid järjekorra nimestiku kokkuseadmisel teevad ülemad, samuti ka teenijate esindajad, eneste soovid ja arvamised peavalitsusele teatavaks.

Ent endise korraga väga harjunud olles, ei suuda mitmed ülemad vanast armsast korrast loobuda. Tuli ette nähteid, kus asutus oli teenija järjekorras 9-dale kohale asetanud, millest loomulikult järeldub, et 8 teenijat sellest järgust ja asutusest on rohkem õigustatud kõrgendust saama. Kuid nimekirja kokkuseadajale ülemale polnud mõõduandev nimetatud loomulik järeldus ja umbes kuu või kahe pärast peale nimekirja esitamist hakati tegema ettepanekuid kõrgendada seda kes 9-dal ja 10-dal kohal ja kiideti selle juures nende tublidust ja väärtust. On ju selge, et kuu või kahe vältel teenija, kes oli 9-dal või 10-dal kohal, ennast seevõrd ei täiendanud, et ta esimesena peaks kõrgendust saama. Samuti on ka selge, et need 9 või 8 esimest selle lühikese aja vältel halvemaks ei muutunud, et neid kaugemale asetada, vaid pigemini võib siin seda oletada, et asutuse ülem kabinetis vanuse järjekorras nimestiku kokku seadis, ilma et süveneda oma kõrgesse ülesandesse, et õiglaselt ja teadlikult seada esimesele, teisele jne. kohtadele just neid teenijaid, kes selleks kõige rohkem õigustatud oma töövõime ja muude omaduste kohaselt.

(Järgneb.)

Ühe „kõrge poliitika“ mehe madal lend.

Kui direktor Nokrei oli pukil siis nupukad mehed kangesti harrastasid „kõrget poliitikat“ s. o. teiste naha turule viimist omale soojade kohtade muretsemiseks. Needsinatsed nupukad mehed pugesisid kutseühingutesse, pidasid nende keeles „tihedat sidet“ ühingute ja direktorite

vahel ja kõik läks, nii kui venelane ütleb, kak po masle.

X. oli harilik keskmine ametnik direktioonis. Kuid ta harrastas „kõrget poliitikat“. Ja vaata, jumal õnnistas: X. saab plaksu pealt ühe suurema jaama ülemaks, kuigi ta teenistusline staaž üsna

kahvatu oli võrreldes teiste kandidaatide staažiga. Jaama tõstetakse suuremasse klassi, klassi numbrile väänatakse veel täht kuklasse. Kolmas abi antakse juurde ka veel. Kui juba, siis juba. X-il pole muud, kui „pea aga sidet“. Ja ta peabki. Igapäev võis teda näha direktorile visiite tegemas. Direktor pidas oma suurimaks ülesandeks teenijate palkasi maha suruda ja teenijate õigusi kärpida. X. aitab südiilt kaasa. Käsi peseb kätt.

Ajad aga muutuvad. Toompea mehed panid direktorile sule, nii et ta turba rabasse lendas. X. aga jäi truuks oma põhimõtetele ja jätkas endiselt „kõrge poliitika“ joont, kuigi uus direktor näis teistsugusel arvamisel „kõrge poliitika“ kohta olevat. Aga mis see X-le tähendas: ta on pugemiseks küllalt libe. Kuid kõrvalseisjad võisid siiski märgata, et asi nii libedasti ei lähe kui Nokrei ajal. Ainult X. ise seda ei märganud ja siin juhtus midagi ootamatut.

Ühel ilusal päeval ruttab X. jälle Soo tänavale. Direktori kabineti ees keerab pea veidi viltu ja astub siis kabinetti. Mõni sekund ei pööra direktor sissetulnule mingit tähelepanu. Siis aga lausub:

„Kellele jaama üle andsite, kui siia tulite?“

„Eks abi jäänud sinna“, vastab X. temale omase familjaarse tooniga.

„Ah nii. Jumalaga. Kümne minuti pärast kõlistan ja kui teid jaamas ei ole, siis teen sellest vastavad järeldused.“

Pärast jutustati, et on nähtud Soo tänaval ühte jaamaülemat silivat linna poole. Küll ta on kerinud, nii et kannad välkunud. Räägitakse veel, et direktor olevat juba ammu tähelepanu pööranud X. alalistele sõelumistele direktsioonis ja tulnud arvamisele, et mehel midagi teha ei ole. Et aga meest nüüd kord ka tööle rakendada, siis kavatsesvat talt kolmas abi ära võtta. Eh—eh.

Kui jaamaülema proua konduktorile kätt annab.

Rong jõuab N. jaama. Uniselt lahkuvad reisijad vagumitest. Jäetakse kaasreisijatega jumalaga.

Rongijuht — pikk kena noormees — tuleb sirgel käigul platvormile. Tema juurde astub pea uhkelt selga visatud kena daam, sirutab eemalt rongijuhile käe ja lausub: „Täna, tänan ja veel kord tänan Teid, härra rongijuht, Teie vaeva ja lahkuse eest.“ — Ah, proua, mille eest tänate, ei ole ju mina muud teinud Teie heaks, kui ainult vastutulelik olnud ja oma ametikohuseid täitnud. —

Jumalaga! Elage hästi, härra rongijuht.“

Daam sirutab oma hella käekese rongijuhile peosse.

See kohmetub, kogeleb midagi jälle-nägemisest, tõstab siis aralt proua käekese kõrgemale, seda suudeldes ja sõnab: hääd päeva, jaamaülema proua. Eemalt näeb vanapoole, inetu ja juba veidi küüru tõmbunud punahabe jaamaülem, kuidas tema vaevalt 25-aastase naise kätt noor ja elurõõmus mees suudleb. Tahtmatult tuleb jaamaülemale meele, et temale sarnased asjad enam ei sobi, et ta juba oma poolsada aastat siin kurjas ilmas viibind. Kuid ta on ju jaamaülem, see seal aga

rongiteenija. Milline häbematus selle aluva teenija poolt sarnaselt toimida. Ja ta tormab naisest, kes temalegi lahkesti „tere, minu armsam“ ütelnud, mööda rongijuhile juurde ja lausub vihast kähiseva häälega:

„Rongijuht või konduktor, kes Teie olete, tulge kohe minu kabinetti“. See järgnebki jaamaülemale. Kui mõlemad kabinetti jõudnud, suleb jaamaülem ukse, hoolega veel kord järele vaadates, kas keegi ukse taga ei kuula.

Istub siis laialt laua taha toolile ja kähistab vihase häälega:

„Konduktor, mis teie minu naisest tahate, mis kuradi pärast teie tema käsi lakute platvormi peal ja pealegi veel minu nähes? Mis? Mis teie ütlete selle kohta?“ — Mina ei ole Teile ega ka teenistuse vastu eksinud. Teie proua tuli R. jaamas minu juure ja palus kohta, ja et vabu kohti polnud, siis juhatasin ta ametruumi ja muud midagi. Nüüd koju jõudes tuli proua platvormil minu juure ja tänas mind. Ja see on kõik. —

„Aga käelakkumine, mis see tähendas? Miks teie iga vanamoorigi käsi ei laku?“

— Noh ega teie proua siis vanamoor ei ole — on kena daamike. —

„Ah, veel mind pilgata julgete! Seda mina Teile ei jäta.“

— Aga mis Teie siis mulle ikka teha võite, sõnab konduktor rahulikult. —

„Teie küsite, mis mina teile teha võin? Küll Teie näete pea. Nädala pärast ei ole teie enam rongijuht.“

— Kuidas saate seda minult ära võtta, ja kas sellepärast, et mina teie proua kätt usdlesin? —

„Noh, nii rumal mina ei ole, et hakkan oma perekonnaasju välja tooma. Mina kirjutan, et olite joobnud, ei oskanud minule rongi koosseisu üles anda. Kui selletust nõudsin, siis olite jäme minu vastu, sõimasite mind. Seda mina kirjutan Teie peale ja minu juttu juba ustakse, aga kes usub Teid? Ei keegi.“

— Aga, härra jaamaülem, siis lähete ju valega välja, milles poolt sõna tõtt ei ole. Kas see Teie poolt õige tegu on. Ma usun, et enne kui mind peaks teie pärast vabastatama, ikka ka selletust nõutakse ja üle kuulatakse. —

„Ei Teid kuula keegi üle, olge mureta, minul on osakonnas tuttavad.“

Jutt katkeb. Konduktor tuleb kabineetist välja ja lausub: „võib ju Teil tuttavaid olla, aga nii pea ikka mind Teie valeda maha ei võeta.“

Tallinna tagasi jõudes teatab ülemus rongijuhile et ta on juhi kohalt alandatud vagunisajaatjaks.

— Mina? Miks? Mis see tähendab?

„Ei tea midagi“ lausub otsekohene ülemus, „olete N. jaamas juua täis olnud, jaamaülemat sõimanud ja kõiksugu karutükke teinud.“

— Aga Jumala pärast, Teie teate, et mina ilmaski ei ole tilka viina joonud ja jaamaülemaga kokkupõrket ei ole ka olnud. —

„Ei tea midagi, osakonnas on N. jaama ülemalt kaebekiri.“

Mees käib ühe ülemuse juurest teise juure, kuid tagajärge mingisugust.

Jaamaülema sõna läks täide: Kes kuulab alamteenija juttu kui see ka tõsi on. Aga ülemuse vale — see maksab ikka. See juhtumine oli ammu, ammu juba. To-hoh.

Raudteelaste kroonika.

Raudteelaste raamatukogu, mis raudteevalituse üldist kolimise valu pidi üle elama, kuna raudteelasi nende oma rahaga ehitatud majast välja visati, algas 23. novembrist oma tegevusega uutes ruumides, Tehnika tän. nr. 16-d (endine ehitusdirektiooni ruum). Raamatukogu on avatud iga teisipäev ja reede kella 17.30 kuni 20.00. Raamatute väljaandmise tingimused on endised.

Raudteelaste kultuur - haridusliku ühingu „Raudam'i“ laulukoor pidi tänavuse hooaja algusega samuti viivitama. Kuna riigivanem lubas üüriruumide muretsemiseks toetust anda, on „Raudam“ lauluharjutusteks ruume õpetajate liidult, Rataskaevu tän. 22 üürinud ja seal ka tegevusega alanud. Kuna kasutada on ainult saal üldharjutusteks, ei ole seal mingit kõrvalruumi, kus viibida vaheaegadel või siis kui osa koori laule õpib.

Ruumide otstarbekohatus on rusuvalt mõjuv ja koori töö edukuseks on tingimata soodsamaid ruume tarvis.

Tööstusettevõtete puhkepäevade seaduse alusel ühendusteede kohta puuduva määruse kokkuseadmisele on kuuldavasti teedeministeerium juba asunud. Kuna siin tegemist peale raudteede ka trammi ja omnibuste liinidega, siis tuleb selle määruse makspanemist vist kaua oodata. Millise kuju uus määrus võtab, on praegu varajane ennustada, kuid loodame, et sellejuures rohkem

tähele pannakse edasijõudnud elu kui üksikute tagasikiskujate soove.

E. raudteelaste tarvitajate ühingu $\frac{3}{4}$ aasta tegevus näitab läbimüüki üle eelarve Kr. 72.852,26 (eelarves $\frac{3}{4}$ a. peale ettenähtud Kr. 922.500,—), sellejuures on 12 kaupluses enam müüdud Kr. 126.613,13, kuna 10 kaupluses on vähem müüdud Kr. 53.760,87. Võrreldes sama aja 1927. a. läbimüükidega, on 12 tol ajal avatud kauplust rohkem müünud Kr. 162.612,25 ja 7 vähem Kr. 61.059,70, kuna 1 kaupluses müük eelmise aasta piirides. Peale selle on 1927. a. lõpul avatud 2 kaupluse läbimüük Kr. 77.879,42. Sellega on üldine läbimüük eelmise aastaga (muidugi $\frac{3}{4}$ aasta eest) võrreldes Kr. 179.431,97 võrra suurem.

Nähtavalt on kaupluste võrgu tihendamine soodustanud ühingu üldtegevust, olgugi et üksikud kauplused selle tõttu vähema pinevusega töötavad. Kahjuks ei ole majanduslike omaabi mõte veel kõigisse raudteelastesse, eriti uuel juuretulnuisse, tarviliselt tunginud — ollakse üksikõike liikmeks astumisega, kui ka omist kaupluste ostmisega. Vastavaks propagandaks saab arvatavasti hästi mõjuma uus omaabi moodus, mis juhatuse ja nõukogu poolt esitajatekogu lähemale koosolekule kinnitamiseks esitatakse. Nimelt kavatsetakse liikmete surma puhul nende matmise kuludeks toetust anda, misjuures toetuse suurus ärarippuvaks tehtud osamakude ja ostude suurusest. Järgmises numbris sellest lähemalt.

Soovitusi X aastapäevaks.

1. Ära soovita üldist juubelpäeva mälestada ja ära ka ise seda kuigi tähelepandavaks tee, sest see päev ei ole optantidele tuttav ja ei käi nende ideaalidega kokku.

2. Materda kus vähegi sobiv neid jõhkraid, kes kümme aastat tagasi julgesid iseseisva Eesti ja tema oma asutiste loomisele kaasa aidata.

3. Kiida ikka ja alati, et ainult Suur-Vene ülesehitajad on meie päästjad ja ainult nende mõttevõis on maksev religioon.

4. Soovita meil sisse seada töö ja tasu vahekorrad, mis hullemad avaliku orjapidamise aegul maksvusel oluist.

5. Eriti aga hoidu kunagi kutseühingu liikmeks astumast ja tee ka teistele selgeks, kui hädaohklik see on. Kui sa aga kogemata mõnes kutseühingus liige oled, siis hoidu igasugusel ettekäänitel liikmemaksu tasumisest ja lähemal peakoos-

olekul pane ette iga ühingu liikmele 10 krooni ühingu kassast maksta.

6. Ära kunagi „Sidet“ omale telli, ainult rumalad teevad seda, kuna soovi korral võid „Sidet“ vabalt oma rumalama naabri käest laenata.

7. Seda enam hoidu sellest, et sa „Sidele“ midagi kirjutad, pigemini tee igat kirjutust maha.

8. Kui oma ümbruses näed võõrtalitust, siis kehita õlgasid ja imesta, et säärast nähet „Sides“ ei piitsutata.

9. Ühingute tegelasi püüa igasuguste kahtlustustega määrida. Tee seda ühe endise juhtiva tegelase äraproovitud retsepti järgi, ja nimelt: südamest kahjatse seda, keda sa laimad, siis tingimata igaiüks usub sind ja su edu on kindel.

Kui niiviisi järjekindlalt tootseme, siis ei pruugi tuleviku eest enam hoolitseda ja taevariik on maa peal.

Postiametkonna 10 a. juubeli puhul välismailt saadud tervitused:

Posti-t.-t. k.-ü. Keskjuhatus on ametkonna 10 a. juubelpäeva puhul välis- ja naaberriikide kaasteenijate poolt järgmised tervitused saanud.

Rootsi kaasteenijailt:

„Teie ametkonna 10 a. juubeli puhul saadame rootsi postlas-organisatsiooni nimel südamlisi tervitusi oma eesti ametvendadele. Ühes sellega avaldame lootust õnnelikuks tulevikuks teie maale ja eriti teie organisatsiooni tegevusele.“

Svenska postmannaförbundet
„Wallin Trägärth“.
(Rootsi postiteenijate Liit
„Wallin Trägärth“.

Läti kaasteenijailt:

„Kallid ja austatud ametvennad-õed! Saime teada teie ametkonna 10-st aastapäeva tulekust ja väga rõõmustab meid, teile sel puhul saata kõige avameelsemaid ametvennalikke tervitusi ja õnnesoove. Teeme seda Esperantos, mis on tõsine side ja arusaamise abinõu maailma mitmesuguste rahvaste vahel.

Eriti meile postlastele, kes me' töötame rahvaste lähendamiseks, posti korraldustes on rahvusvaheline keel väga vajalik.

Tervitame teid kõige südamlikumalt ja soovime teie isamaale kõike kõige paremat.“

Läti posti-t.-t. teenijate
kutseühing.

Läti Esperanto seltsilt:

Posti- ja telegraafi-teenijate ühingu.
„Läti Esp. selts ja „Ondo de Daugava“ (Esp. keelne ajaleht) tervitavad teid südamest Teie 10.

aastapäeva puhul. Postlased on oma kutselt rahvusvahelise kirjavahetuse ja üldiste mõtete ja ideede vahetuse vahemehed. Läti Esp. selts, kelle eesmärgiks on rahvaid lähendada, tunnustab teie teeneid ja soovib, et ühing kasvaks, muutuks tegevusrikkamaks ja õitseks.“

Sekretariaat.

Ungari kaasteenijailt:

„Kallid ametvennad-õed!

„Kümne aasta eest, kui teie saite vabaks, samal ajal ungarlased kaotasid kakskolmandikku oma tuhandeaastasest maast. Nüüd, mil teie rõõmuga pühitsete oma püha, meie hõimurahva pojad-tütred peame leinama ja leiname seni, kui rahvad ära tunnevad seda maailma ajaloo suurimat vägivalda, mis meile tehtud ja selle viimaks heaks teevad.

Kuid venna armastuse tunne ärkab meis, nähes teid rõõmustamas ja tõuseb meis lootus — nagu teie vabanesite pikast-pikast surveajast, nii vabaneb ka meie rahva rõhutud osa.

Selle tõusva lootuse ja armastuse tähe all tervitan teid teie hõimude maa Ungari Esp. postiteenijate nimel, kui Rahvusvahelise Esp. Posti-t.-t. teenijate Liidu Ungari asemik.

Elagu, kasvagu, õitsegu Eesti ja ta postlas-kond!
Stefano Zöldy.

Keskjuhatus omalt poolt tänas kõiki tervitajaid ja meie naaberriigi Läti kaasteenijale nende vabariigi 10. a. juubeli puhul saadetud vastutervitusi.

Sekretariaat.

E. Raudteelaste
Tarvitajateühisus

KONTOR:

Tallinnas, Telliskivi nr. 24, omas majas.

Kõnetraat: linna 10-87, raudtee 2-49.

Ühisusel oma kapitale 10.000.000 senti.
Liikmeid — 4000.

KAUPLUSED ASUVAD:

TALLINNAS:

1. Balti jaama taga.	6. V. Kalamaja 23.
2. Telliskivi 37.	7. Falkpargi 14.
3. Telliskivi 24.	8. Suur Ameerika 15.
4. Õle 33.	9. Turukaubamaja 1,2,3.
5. Kopli 20.	
10. Nõmmel, Suur Pärnu maantee 48.	
11. Kehras, Gutmanni majas.	
12. Aegviidus, Tomasovi majas.	
13. Tapal, Lai 3.	
14. Sondas, omas majas.	
15. Kohtlas, Ontoni majas.	
16. Narvas, Joala 11/18.	
17. Kaareperes, Raudteelaste Kodus.	
18. Vagun pood Tallinn—Narva liinil.	
19. " " Tallinn—Irboska liinil.	
20. " " Tallinn—Haapsalu liinil.	
21. " " Sonda—Mustvee liinil.	

Raudteelased, astuge oma Tarvitajateühisuse liikmeks ja ostke kõik tarbed ühisuse kauplustest.

Sellega aitate kaasa ühisuse edenemisele ja kindlustate enese ning terve ühiskonna paremat tulevikku.

Eriti eelolevateks pühadeks kaunistage oma lauda ühisuse kauplustest ostetud kaupadega ja E. T. K. töösussaadustega.